

Het vooronderzoek in strafzaken; tweede interimrapport onderzoeksproject strafvordering 2001

M.S. Groenhuijsen en G. Knigge (red.)

Katholieke Universiteit Brabant, Rijksuniversiteit Groningen

Kenmerk: [EWB 98.033](#)

Samenvatting

Aanleiding

Het huidige Wetboek van strafvordering stamt uit 1926. Als gevolg van veranderde maatschappelijke en politieke ontwikkelingen is het op een aantal punten verouderd. Belangrijke veranderingen zijn onder andere de professionalisering van politie en OM, de wijziging van de onderlinge verhoudingen tussen de onderdelen van het vooronderzoek, de toenemende internationalisering, de invloed van de Europese jurisprudentie en de groei van het aantal opsporingsbevoegdheden in bijzondere wetten. De tussentijdse wijzigingen van het wetboek waren tot op heden geen aanleiding om het gehele systeem van strafvordering opnieuw fundamenteel te doordenken. Met het onderzoeksproject 'Strafvordering 2001' wordt een dergelijke doordenking beoogd. Het is niet de bedoeling een nieuw wetboek te ontwerpen. Het onderzoek is gericht op de vraag of het mogelijk is om een stelsel van systematisch samenhangende uitgangspunten te ontwerpen die ten grondslag zouden kunnen worden gelegd aan een eventueel nieuw tot stand te brengen wetboek dat spoort met actuele inzichten en behoeften. De titel 'Strafvordering 2001' is een metafoor voor de strekking van het project: een systeem van strafvordering dat berekend is op een niet te krap bemeten toekomst.

Samenvatting

Het eerste interimrapport behandelde het *onderzoek ter zitting*. In het onderhavige interimrapport staat het *vooronderzoek in strafzaken* centraal. Het rapport bestaat uit een algemeen deel en een bijzonder deel. In het algemene deel worden de algemene uitgangspunten gepresenteerd die zijn ontwikkeld voor de inrichting van het vooronderzoek. Het doel van het vooronderzoek is naar de mening van de onderzoekers drieledig, nl de waarheidsvinding, de verzekering van de mogelijkheid van een eventuele executie en het bijdragen aan het beginsel van *fair hearing*. Naast deze drie doelstellingen dient de rechtsbescherming van burgers, daar waar er daadwerkelijk behoefte aan bestaat, verzekerd te zijn. Tenslotte moet worden voldaan aan eisen van berechting binnen een redelijke termijn, transparantie en efficiency van het vooronderzoek. In navolging van de geformuleerde uitgangspunten in het eerste interimrapport zou een groter accent dan in het huidige wetboek moeten liggen op de interactie tussen de procesdeelnemers en de rechten van de verdediging worden geoptimaliseerd. Dit geheel van belangen is volgens de onderzoekers het meest gediend met een gedingstructuur die contradictoir is van karakter, dat wil zeggen dat de verdachte die expliciet verweer voert ook een inhoudelijke reactie krijgt.

Om dit te realiseren zou het wetboek niet moeten bestaan uit een keurslijf van strakke regels maar uit een open structuur waarbinnen de actoren zinvol en doelgericht kunnen opereren. 'Zinvol' en 'doelgericht' verwijzen naar een taakvervulling die zich richt op alle relevante belangen. In de normering moet zoveel mogelijk ruimte zijn om te verzekeren dat de ernst van het delict in concreto bepalend is voor de te ondernemen activiteiten. Langs de boven geschetste uitgangspunten worden de deelrapporten van het bijzonder deel uitgewerkt. De aanbevelingen luiden samengevat:

- Het *strafprocesrecht en het bestuursprocesrecht* zijn o.a. door de groei van het aantal bestuursrechtelijke handhavingsmechanismen naar elkaar toe gegroeid. Dat wat gemeenschappelijk is aan beide rechtsgebieden kan uniform geregeld worden; bijvoorbeeld: strafuitsluitingsgronden, daderschap en deelneming en het op de bestuurlijke boete toepasselijke procesrecht.
- Het *opsporingsbegrip* is traditioneel gekoppeld aan de verdenkingsfase. De scheiding met o.a. controle en toezicht laat zich steeds moeilijker vaststellen. Aanknopingspunten moeten worden gezocht in het *doel* van het onderzoek. Onder opsporing is dan te verstaan het van overheidswege uitgevoerd onderzoek dat is gericht op het nemen van strafvorderlijke beslissingen.

- De groei van de *internationale samenwerking in strafzaken* vraagt, zolang en nog niet één de landsgrenzen overstijgende rechtsruimte is, om een basis voor transnationale verrichtingen die (mede) het oog hebben op Nederlandse strafzaken in het Wetboek van Strafvordering.
- Het traditionele onderscheid tussen de opsporingsfase waarin de *officier van justitie* het onderzoek leidt en de vervolgingsfase waarin de verantwoordelijkheid voor het onderzoek bij de *rechter-commissaris* ligt heeft aan betekenis ingeboet. In de praktijk vindt een wezenlijk deel van het onderzoek steeds meer in de opsporingsfase plaats (parallele opsporing, verkennend onderzoek). Voorgesteld wordt om het gehele vooronderzoek het karakter van een opsporingsonderzoek te geven waarbij de volledige zeggenschap berust bij het OM. Op vordering van het OM of op verzoek van de verdachte kunnen bepaalde onderzoekshandelingen uitgevoerd worden door de rechter-commissaris.
- Bij het *voorarrest* gaat het om vrijheidsbeneming van aanmerkelijke duur zonder dat schuld aan een delict is vastgesteld. De toepassing moet daarom tot een minimum worden beperkt. Hiervoor is een effectievere rechterlijke toetsing nodig en een normering die meer is gericht op de ernst van het delict in concreto.
- Bekend is de discussie over de wenselijkheid om een *raadsman tot het politiele verdachtenverhoor* toe te laten. Een middenweg tussen voor- en tegenstanders vormt het inrichten van een consultatierecht voorafgaand aan het verhoor. Voor wat betreft de controle op de rechtmatigheid van de ondervraging kan meer van audiovisuele registratie dan van de aanwezigheid van een raadsman worden verwacht.